

REDACTIUNEA,
Administrațiunea și Tipografia
Brașov, piața mare nr. 30.
Breviarii nefrancați nu se pri-
moesc. — Manuscrisurile nu se
retrimit.

INSERATE
se primesc la Administrațiunea în
Brașov și la următoarele

BIROURI de ANUNȚURI:
în Viena: la N. Dukas Nachf.,
Nux. Augenthaler & Emeric Les-
ner, Heinrich Schalek, A. Op-
pelik Nachf., Anton Oppelk.
în Budapesta: la A. V. Gold-
berger, Ekstein Bernat, Iuliu
Leopold (VII Erszébet-körut).

PREȚUL INSERȚIUNILOR:
o soră garmond pe o colonă
10 bani pentru o publicare. —
Publicări mai dese după tari-
fa și învoială. — RECLAME pe
pagina 3-a o soră 20 bani.

GAZETA TRANSILVANIEI.

A N U L L X V .

„GAZETA“ iese în lumina
Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 24 or., pe șase luni
12 or., pe trei luni 6 or.
N-rii de Duminică 2 A. pe an.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franco, pe șase
luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Duminică 8 franco.
Se primumeră la toate ofi-
ciile postale din țară și din
afară și la d-nii colecători.
Abonamentul pentru Brașov
Administrațiunea, Piața mare,
Târgul Inului Nr. 30, orașu
I.: Pe un an 20 or., pe șase
luni 10 or., pe trei luni 5 or.
Cu dusul în casă: Pe un an
24 or., pe 6 luni 12 or., pe trei
luni 6 or. — Un esantion
10 bani. — Atât abonamentele
cât și inserțiunile sunt a se
plăti înainte.

Nr. 160.

Brașov, Luni-Marți 23 Iulie (5 August).

1902.

Importanța visitei dela Ischl.

Pe când scriem aceste rânduri regele Carol al României este oșpele împăratului și regelui Francisc Iosif la Ischl. Imprejurarea, că visita regelui Carol va dura după program trei zile, arată mai viu ca oricând caracterul ei amical și cordial.

Este de obște cunoscut, că între monarchul nostru și regele Carol s'a dezvoltat în cursul anilor din urmă o amicitie caldă personală. Acesta firesc favorizează mult și apropierea dintre regatul român și Austro-Ungaria pe terenul politicii esteriore, în cadrul alianței puterilor centrale, apropiere ce a fost și este dictată de interesele de pace reciproce.

În vara anului 1900, când domnitorul României a fost, tot cam pe timpul acesta, oșpele împăratului la Ischl, presa oficiosă și neoficiosă accentua importanța politică a visitei sale arătând, că, în fața uneltirilor și comploturilor bulgăresci, România alergă sub scutul triplei alianțe, și asigurând, că ea se va și bucura de acest scut, ér mai ales Austro-Ungaria, care aprobă pe deplin atitudinea corectă a guvernului român față cu cele ce se petrec în peninsula balcanică, va fi gata de a o părtini.

De atunci și până în ziua de azi, în timp de doi ani de zile, cestiunea balcanică a trecut prin alte nouă faze. Conflictul între România și Bulgaria a fost delăturat, dér situațiunea de azi nu este cu nimic mai puțin amenințătoare, ca acum doi ani. Din contră, după succesele netăgăduite, ce le-a dobândit în acest timp politica rusescă, întărinduși influența sa la Sofia și validând din nou prerogativele Țarului de mare protector al statului bulgăresc, lucrurile în Balcani au luat o turnură, care conține germenele unor complicațiuni, ce eventual pot să devină și mai amenințătoare, decât propaganda revoluționară a Sarafofililor în sine.

Aceste eventuale complicațiuni ating pôte chiar în mai mare măsură și tot așa de direct și interesele monarhiei noastre, cum ating pe acelea ale României. Este prin urmare un postulat de frunte al politicii oficiului nostru de esterne de a menaja raporturile bune cu statul român dunărean și de a se asigura tot mai mult de sprijinul micului, dér valorosului regat în cazul izbucnirii amintitelor complicațiuni.

Foile inspirate de ministrul nostru de esterne scot, ce e drept, în relief marea însemnătate a pozițiunii țării și cumpătate, ce-o ocupă azi statul român în Orientul Europei, dér tocmai acesta ne îndemnă pe noi a accentua, că monarhia noastră are un interes capital de a susține și de-a contribui tot mai mult la întărirea acestei pozițiuni prin stabilirea de raporturi sincere și durabile, pe baza reciprocității, cu România și cu poporul, nu numai cu guvernele sale

Dacă contele Goluhowski, ar procede numai dela considerația, că România n'are încătrău și trebuie să se refugieze sub aripile protectoare ale monarhiei noastre, atunci el n'ar face o politică cu nimic mai bună, decât acei antecesori ai săi, carți au produs războaie și neîncrederea, ce a predominat în România până mai ieri, chiar și în cestiuni ale politicii esteriore, față cu monarhia noastră.

Bine că organele oficiului nostru de esterne repetă mereu cântecul cu înțelegerea dintre Austro-Ungaria și Rusia, relativ la susținerea stărilor de față în Balcani, dér însuși contele Goluhowski a arătat mai anul trecut în delegațiunii, ce crede despre siguranța și durabilitatea, pe care o oferă această înțelegere.

Așa-dér dacă România are trebuință de scutul nostru și noi de sprijinul României, atunci cei din fruntea împărăției noastre ar trebui să se gândescă la reciprocitate și în ce privește concordarea politicii dinlăuntru cu cea din afară, ca astfel amicitia dintre ambele state să nu se bazeze numai în înțelepciunea Soveranilor și în prudența guvernelor ci și în simpatia și însuflețirea populațiunilor acestor state.

Un nou ordin al d-lui Wlassics. Ministrul instrucțiunii publice, d. Wlassics, a dat zilele acestea un nou ordin către inspectorii școlari. Acest ordin se referă la școlile comunale și confesionale, cărora s'a acordat ajutor de stat. Ministrul spune în ordinul său, că budgetul este încărcat cu 2½ mil. corone, cari se împart în cea mai mare parte învățătorilor confesionali, ca întregire de salar și quinquenal (gradăție). Cu tot ajutorul acesta însă, în numitele școli nu se observă nici progresul general, la care se pôte aștepta, dér nici progresul special cu privire la interesele legitime ale „statului național maghiar unitar”. În consecință inspectorii să bage bine de seamă în viitor și să facă, rapoartele necesare, pentru-ca ministrul să pótă lua măsuri față cu școlile, cari nu vor corăspunde așteptărilor.

Magasii publice. Se știe, că anul acesta recolta în Ungaria a fost bună. Dér curios lucru, că cu totă recolta bună, agricultorii nu profită nimic din ea. De ce? Fiindcă prețurile cerealelor le determină bursa, unde se înțelege, că interesele jidovesci priméză. De la 10 Iulie și până astăzi, va să dică în timp de trei săptămâni, prețul grâului a scădut la 50 chilo-grame cu 1 cor. 80 bani. Dacă luăm așa dér, că în Ungaria și Transilvania recolta grâului a fost de 50 milioane chintale, étă în 3 săptămâni o pagubă de 180 milioane corone! Răul cel mare este, că producții având nevoie de bani, se vęd siliți a-și vinde produsele îndată după seceriș, când prețurile sunt scădute, fiind-că țările streine, cari importéză cereale, mai au încă rezerve. Cât de bine ar fi, când producătorul ar pótă aștepta, cu vëndarea până érna său primă-vara viitoare, când este știut, din buletinele bursei, că prețurile în trei din patru părți sunt mai favorabile decât în August. Dér ce să faă

bietul om decât e lipsit de bani? va obiecta cine-va. Ce să facă? Să primescă avans de la magazinele publice de cereale. Dér unde sunt acele magazine? Dacă nu sunt, trebuiesc înființate în toate ținuturile pe unde este prisos de cereale. Aceste magazine ar trebui să avanseze împrumuturi eftine pe recoltă, pentru ca agricultorul să nu fie nevoit a-și vinde bucatele. — Dér cine să se intereseze de înființarea unor asemenea magazine? Pôte onoratul guvern? — D'apoi, decât guvernul s'ar ocupa și cu d'al d'astea, atunci de unde i-ar mai rămâne timp, să alerge ca copiii primă-vara, după fluturi, după utopia „statului național maghiar, unitar?”

Evenimentele din Franța. Se scrie din Paris: „Numărul cel mai mare de școli, pe cari ultimele decrete au hotărât să le închidă se află în departamentul Finistere. Țiarul „Lanterne” crede, că aici se va face mare împotrivire executării decretelor. Marchisul de Castellane Escarion a adresat prefectului din departamentul Gironde o scrisoare, în care declară, că nu va mai plăti contribuții unui guvern, care a călcat în picioare constituția de la 1876. Țiarul „Gaulois” declară, că acest procedeu este vrednic de imitat.

Românizarea Ungurilor în România. Țiarul koșutist „F. M-g.” aduce scirea fantastică, că guvernul român în ultimul consiliu de miniștri ar fi hotărât să schimbe art. 7 al constituției și să naturalizeze străinii. Consiliul de miniștri ar fi hotărât, să forțeze pe toți aceia, cari știu bine românește, să-și romanizeze numele și să-și cumpere (!) imobile. Organele administrative soméză (?) pe cale confidențială pe Ungurii de acolo, să-și romanizeze numele. Până acuma s'au și romanizat Kovács Sándor (Silivestru), Mezei Peter (Câmpianu), Köllényi Gábor (Colțescu), Terepes Jozsef (Arenescu). — Nu știm cine o fi tras pe sfóră pe cei dela fóia koșutistă, de scriu asemenea gogomării despre pretinsa schimbare a art. 7 și despre hotărâri de ale consiliilor de miniștri atât de fantastice și imposibile!

Regele Carol la Ischl.

Am anunțat deja călătoria regelui Carol al României la Ischl, unde va avé o întâlnire cu Majestatea Sa Monarchul nostru.

Deși regele Carol în fie-care an se întâlnește cu monarchul nostru, totuși întâlnirilor acestora totdeauna li-s'a atribuit o deosebită importanță.

Ceea-ce privește în special visita din anul acesta, i-se atribue în cercurile diplomatice austro-ungare o importanță și mai mare, fără îndoială în vederea situației politice chaotice din Balcani, față cu care România se distinge ca un punct luminos în Orient.

Dovadă despre această importanță este prim-articolul din numărul dela 1 August al oficiului „P. L.”, inspirat de sigur de la ministrul de esterne, din care reproducem mai jos câte-va pasage.

Se înțelege, că articolul lui „P. L.” nu se pôte încheia fără obișnuitul clișeu, în care se fac reproșuri bărbaților de stat români din cauza că nu execută dispozițiile tratatului din Berlin față cu Israelii.

Oficiul ungar relevéză cu tendințe destul de transparente, că „suveranitatea României se întemeieză pe acest tratat”, lăsând a se ghici conclusia, că adevărată suveranitate n'ar fi completă, pe cât timp o condițiune atât de importantă a numelui tratat nu se execută. Étă ce dicé „P. L.”:

„Regele Carol al României s'a putut convinge de repeșite-ori, cât de sinceră este simpatia, cu care îl întâmpină popoarele monarhiei, de aceea știe foarte bine, că visita ce o face la 3 August domnitorului nostru la Ischl, trebuie să producă impresia cea mai bună. Căci fie-care vizită a sa la monarchul nostru, este o dovadă, că regele Carol își aduce aminte cu grațitudine de prietenia ce i-o arată regele nostru.

Cumcă regele Carol este un aderent convins al politicii triplei alianțe, tocmai fiind-că unica ei țintă este conservarea păcii, acesta este un fapt destul de cunoscut și visita de acuma este o dovadă, cât de satisfăcut este regele Carol de înnoirea alianței. Acestă aderență se manifestă hotărât în direcțiunea dată de mulți ani politicii esterne a României de regele Carol: direcția, de a păstra în Balcani status quo-ul teritorial.

Pe când aprópe toți vecinii Turciei, referindu-se la înrudirea națională, ce o au cu copiii dădăciți ai imperiului turcesc, séu în care de acuma au de gând să intre prin agitațiuni religioșe, profane, séu militare, își dau totă silința să rupă relațiile actuale de stăpânire, România, care are în adevăr numeroși conaționali în Macedonia, și încă partea cea mai agilă din punct de vedere spiritual și economic, — își dá totă silința pentru păstrarea status quo-ului.

„P. L.” face elogiul politicii cumpătate și independente a României, care fără să liciteze între marile puteri, stă pe picioarele sale și fără să manifeste veleități de expansiune într-o parte séu alta, caută în asigurarea păcii criteriul consolidării sale.

Acestă politică, dicé „P. L.” mai de parte, este meritul regelui Carol, care a săvârșit în România o operă educatoică de la care ar pótă lua esemplu alți domnitori din Orient.

Regele Carol și regina, cari au trecut prin Brașov Vineri la órele 2 p. m. cu trenul accelerat, la care erau atașate două vagoane de salon ale trenului regal, a sosit în Viena Sâmbătă după amiază și au descins la hotelul „Krantz”.

La gară s'au prezentat la sosirea părechei regale ministrul român Emil Ghica și personalul legațiunii, mai mulți membri din colonia română și comandantul regimentului Nr. 6 austro-ungar, al cărui șef de onóre e regele Carol. De la gară, părechea regală s'a dus la cripta capuciniilor, unde au depus o corónă pe mormântul împărătesei Elisabeta. La órele 3 regele a făcut o vizită la archiducesa Maria Teresa, ér la órele 5½ a primit în audiență particulară pe contele Goluhowski, cu care a conferit timp de 2 óre asupra cestiunilor politice din Balcani în general și asupra cestiunilor din România în special.

Regina a plecat Sâmbătă séra la Neu-Wied, ér regele Duminecă dimineța la Ischl.

Asupra visitei regelui Carol la Ischl, țiarul „Nationalzeitung” din Berlin scrie: „În Germania regele Carol este deja de mult timp apreciat ca aderent al po-

litice de pace urmărite de tripla alianță. Visita lui așa-dér la seniorul monarhilor triplei alianțe este salutată și în Germania cu o viuă simpatie.“

Afacerea Iancu în congregația din Arad.

— 2 August 1902.

Erî, în 1 August, s'a ținut congregația extraordinară a comitatului Arad, la care au asistat puțin Români și ceva mai mulți neromâni.

Cu toate acestea, adunarea a fost una dintre cele mai agitate. La ordinea zilei era între altele, adresa municipiului Arad pentru ridicarea monumentului lui Kossuth.

Era imposibil, ca din sinul Românilor mulți, puțin, câți erau de față, să nu-și ridice nici unul glasul, mai ales acum, când din tote părțile se îndreptăzau insulte și calumnii în privirea Românilor și a onorei lor naționale.

Nu de mult cu justă mâhnire și indignare au înregistrat toate ziarele noastre infamele insulte debitate de „Független Magyarorszag“ la adresa adoratului nostru erou Avram Iancu.

Figura măreț a lui Iancu, idealismul lui curat ca cristalul, însuflețirea lui cea divinată, au îndemnat pe unii dintre Români la comitatul Aradului să-și facă datoria și pe urma adunării acestei datorii, putem să ȳcem că 1 August a fost o zi, în care s'a purtat în congregația una dintre cele mai frumoase lupte.

Orașul liber regesc Arad invită comitatul Aradului spre a interveni în parlament pentru ridicarea unui monument lui Kossuth Ludovic. Comisiunea permanentă face propunere în acest sens.

Atunci se ridică membrul român d-l Dr. *Stefan C. Pop*, și într-o vorbire plină de însuflețire pentru memoria marelui nostru erou Avram Iancu, cere trecerea la ordinea zilei.

Din remarcabila vorbire a d-lui Dr. *Stefan C. Pop* mi-am putut însemna următoarele:

„Dreptul roman — a ȳis d-l Pop — se bazează pe trei principii cardinale: *honeste vivere, neminem laedere, suum cuique tribuere*.

Aceste trei principii frumoase au trecut în legislațiunile tuturor popoarelor civilizate și servesc ca basă de drept și morală în viața publică și privată.

Esecuțiune faceți numai D-văstră, Maghiari, cari, deși pretindeți a profesa aceste principii, pe cele două din urmă de fapt nu le-ați respectat nici odată.

Cereți ca memoria lui Kossuth să fie eternizată *aere perennius* — prin monument și tot atunci strigați în lumea largă că nouă Români nu ne e permis a ridica o cruciuliță acelu mare și neasămănat erou, care a luptat pentru patrie, tron și pentru poporul său apăsat.

Noi scim să apreciem sentimentele D-văstră pentru acei bărbați, a căror memorie vă este scumpă, cerem însă pe baza principului „*quod uni iustum, alteri aequum*“ ca și d-văstră să respectați sentimentele noastre de pietate față de acei bărbați. Car' mărire au adus neamului românesc. D-văstră însă nu ne lăsați să ne împlinim datoria față de eroii noștri, ci banii adunați cu crucerul din sudorea poporului român i-ați confiscat.

Noi Români nu putem adera la ridicarea unui monument pentru Kossuth din visteria statului, nu, mai vartos până când nouă chiar și din banii proprii ni-se interȳice a ridica monumentul lui Avram Iancu.

Dér o împrejurare durerosă ne îndemnă și mai tare a persista pe lângă hotărârea noastră. Înainte de asta cu câte-va zile, „Független Magyarorszag“ autorizată partidului „*kossuth*“, a numit pe eroul națiunii române „bandit ordinar“. Nu este Român, pe care să nu-l cuprindă indignare și dispreț față de aceste invective ticaloase.

Ne-a vătămât în cele mai scumpe sentimente organelul acelu partid, care stăruie pentru ridicarea monumentului, fără de a fi desaprobat de către D-văstră, său luat la răspundere din partea procurorului. De aceea un Român cinstit când nu va putea adera la propunerea d-văstră.

Avram Iancu își dórme somnul vecinic aci la marginea comitatului nostru și nu se poate odihnii de insultele procurorului și a jurnaliștilor d-văstre.

„Dacă voiți să faceți un început de loialitate și voiți să vă arătați drepti și justii, primiți propunerea mea, ce-o fac în numele tuturor Românilor, ca, congregațiunea noastră să se ridice înaltul guvern ca fără de amânare să ridice interdicțiunea pus pe fondul lui Iancu și să-l predea destinațiunei sale; atunci și noi vom veni ca pe unii, cari știți respecta și drepturile altora.“

Cam acestea au fost cuvintele rostite de d-l Dr. *Ștefan C. Pop*. Limbajul puternic și convingător, rezonarea sănătoasă, atingerea cordelor celor mai sensibile ale inimii românești, au făcut ca Români prezenti la adunare să-l asculte cu evlavie sfântă. Dér cu atât mai impacienți au fost membrii neromâni, cari prin desele întreruperi, prin repetitul și răgușitul lor „eláll“, voiau să strice efectul vorbirii d-lui Dr. *St. C. Pop*. Spre lauda dânsului fie înșe ȳis, și-a știut păstra cumpetul și sfințenia cauzei pe care o apăra, l'a făcut să nu se misce dela postul impus lui de datorie. de a apăra memoria lui Iancu și prin această, onorea intregului popor românesc.

Și credeam, că nu se va afla Român, care să nu-l felicite pentru aceste cuvinte emanate din inima de datorie.

Durere însă, un pretor Sever Boșcan, care încă tot are pretenția să fie considerat de Român, a făcut nise încercări de a desavua pe d-l Dr. *Stefan C. Pop*, insultând poporul român în mod brusc.

Și-a căpătat însă răspunsul dela d-l Dr. *Ioan Suciu*, care l'a asemănat cu pasărea, care și necinstesce cuibul.

Din partea dietal *Vásárhelyi* Laszló, ȳicând că regretă, că în această sală se poate face asemănare între un Kossuth cu Iancu, pentru-că veți Dómne, Kossuth a liberat și pe Români din iobăgie.

La aceste cuvinte îngâmfate ale lui *Vásárhelyi*, care a falsificat și mai mult falsa istorie maghiară a evenimentelor de la 1848, dintre Români prezenti s'a ridicat imediat pentru a restabili adevărul istoric, tot d-l Dr. *Stefan C. Pop* și i-a ținut lui *Vásárhelyi* și conaționalilor lui, cari l'au aprobat sgomotos, o prelegere formală din istorie, care fiind predată în limba maghiară, și mai mult i-a cătrănit.

D-l Dr. *Pop* a ȳis, că „pentru Români criticele preocupate ale dușmanilor nu valorează nimic. Într'e istoricii maghiari s'au găsit însă și omeni nepreocupați, față de Iancu, ér aceștia în unanimitate recunosc pe Iancu de un erou nobil. Chiar istoricii maghiari confirmă, că Iancu numai într-o singură bătălie a mântuit dela pierdere sigură 300 femei și tot atâți copii maghiari; că erau fericiți acei maghiari, cari ajungeau pe mâna lui Iancu, pentru-că el erua viața bărbaților și apăra onorea femeilor.

Dacă d-văstre adversarii noștri constatați aceste fapte ale lui Iancu și-l numiți erou nobil, atunci noi cu drept cuvânt putem preamări această gigantică figură. Nu se supere deci d-l *Vásárhelyi* pentru asemănarea făcută, fiind-că pentru noi Iancu este ceea-ce pentru d-văstre este Kossuth, ba poate ne este și mai mult, și nu vom suferi, să fie batjocurit și insultat și în mormântul lui.“

După această vorbire de mare importanță s'a încheiat discuțiunea primindu-se propunerea comisiunei permanente.

De față au fost numai câți-va Români. Dela așa numitul țiar național din Arad n'a fost absolut nimeni de față și în numărul de Vineri nici amintire nu se face de această luptă atât de înalțătore pentru Români, la care luptă ar fi trebuit să ia parte, decât nu ca oratori, cel puțin ca votanți și cele unspredece părți din douăspredece, cari s'au ilustrat cu absența.

ȳiarele maghiare din localitate apreciază acest eveniment în articole de fond și se năpustesc cu cunoscutul *furor hungaricus* asupra d-lui Dr. *Stefan C. Pop*, căruia i-se dă sfatul necerut, ca să plece de cu vreme în România, nu cumva să fie trimis (!) peste voia lui.

Noi Români suntem mândri de învingerea morală raportată în sala comitatului Arad și avem firma convingere, că

ceștiunea Iancu, din nou sulevată, nu va mai fi luată dela ordinea zilei, până când nu-și va avé rezultatul dorit, adică acela de a i-se ridica eroului Iancu un monument, care să fie fala și a poporului și a patriei și a tronului, cărora cu atâta abnegațiune le-a servit.

Senex.

Cestiunea jidovilor în România.

Se știe din Londra, că în chestiunea de către deputatul *Haiter* în chestiunea jidovilor din România. *Haiter* a întrebât guvernul, decât legea meseriașilor adusă în Martie a. c. în România, care lege interȳice a da muncă meseriașilor jidovi, este în consonanță cu dispoșiunile aduse în congresul din Berlin? Și decât nu sunt în consonanță, protestat-a guvernul engles? Secretarul de externe *Cramporne* a răspuns, că legea română se referă la toți streinii și nu-i amintesc în special pe jidovi. Decă însă numita lege s'ar aplica numai contra jidovilor, guvernul e de părere, că legea nu-e în consonanță cu art. 44 al tratatului de Berlin. Ambasadorul engles a intervenit în sensul acesta pe cale amicală pe lângă guvernul român și va face și pe viitor tot, ce-i va sta în putință în interesul jidovilor. — Vedem că nu se astimpără agenții Evreimeii și cerea marea de degetul prin toate parlamentele streine, voind a crea dificultăți României. Trebuie să fie însă amar desiluzionați, vȳind, că toate răspunsurile sunt evasive, în doi peri. Ce deosebire colosală între epoca de dinainte de un sfert de secol, când în Anglia conducea politica jupânul lord *Disraeli*, în Franța *Crémieux*, ér la congresul din Berlin *Waddington* despica piatra diplomatică în patru, ca să stórca din ea drepturile politice ale Evreilor din România! Interpelează această este dealtminteri a doua, ce s'a făcut în Londra anul acesta pe tema legii meseriașilor din România. Primul răspuns a fost negativ și defavorabil pentru interpeleant, cel de față par-că le-ar da printre mânduri ore care încurajare. Se vede cât de coloz, că acuma e lordul *Rosebery* la putere, care e ginerele lordului *Rotschild*.

Escursionisții maghiari în România.

Se știe, că profesorul de geografie de la universitatea din Budapesta d-l *Loczy Lajos* a făcut, însoțit de câți-va profesori și candidați de profesori, o excursiune de studii în Caucaz. Atât mergând în colo, cât și întorcându-se spre casă au stat în România, unde au fost primiți cu cea mai mare cordialitate. Din timpul de 5 săptămâni, cât a durat excursiunea, o săptămână au petrecut în România. D-l *Sánta Mihály*, descrie acum excursiunea lui *Loczy* în țiarul „M-g“, din care estragem partea referitoare la România.

O facem acesta fiind-că unele din observările reporterului ungar sunt prea caracteristice și fiind-că tabloul ce-l desfășură dânsul este un pendânt la „primirea vestită ungarescă dela Deva. Ne reținem însă pentru aȳi dela or-ice comentariu ne mărginim a atrage asupra espunerei d-lui *Sánta Mihály* luarea aminte a acelor „bun prieteni“, cari zilele acestea aveau tupeul de a ne ține de réu, pentru-că am fost dat ore-care atențiune vestilor străine unguresci despre aranjarea „frățietății maghiaro-române“ pe pământul României libere.

Eată ce serie d-l S. în „M-g“:

„In Orșova, ȳice d-l S., expediția profesorilor ungaru a fost primită de d-l *Murgoci* profesorul de mineralogie și geologie la universitatea din Bucuresci, împreună cu asistentul său. Au mers cu trăsuri până la Verciorova, la graniță, unde au fost primiți de profesorul de universitate *Mrazek, Popovici*, șeful institutului geologie și corpul profesoral al liceului

din Turnu-Severin. Profesorii români i-au primit pe Unguri cu multă atențiune și prietenie. Liceul din Turnu-Severin poate servi de model oricărei școle secundare. Acest liceu crește tinerimea militară, instruindu-o în sport și mânăirea armei. Elevii au defilat cu arma înaintea Ungurilor. Pe urmă au cântat bucureștii românesci în cari își exprimas bucuria. că au putut primi ca oșpeți pe Unguri. Orchestra elevilor a cântat în fața liceului imnul maghiar și român, ér la sfârșit marșul lui *Rakoczy*. În Bucuresci i-au călăuzit profesorii *Mrazek* și *Popovici*. Afară de acesta, pe timpul petrecerii lor în România li-s'au dat ca ciceroni nise tineri, cari știeau nemtesce și franțuzesce.

Cu regret au remarcat, că 3/4 părți din birjari sunt Săcui. Adevărat, că acești compatrioți săcui câștigă destul în România; au câte 5—6 trăsură și mulți cai, și după-cum singurii spunea numai atâta stau în România, până își fac rost de ceva bănișori și apoi se întorc acasă. Caracterul rasei maghiare îl păstrează și în străinătate. Sunt mulți printre ei, cari se prăpădesc, dér limba nu o părăsesc nici într-un cas. Într'e birjari, pe lângă Săcui, mai este o sectă rusescă, ai cărei membri, după-ce fac 2—3 copii, se castrăză, supunându-se și femeile la o asemenea operație. Pe această Rusă îi disprețuiesc într'atâta, încât ei umblă la altă biserică. Escursioniștii au fost și în Galați. Aici este dragua cea mai mare din lume, cu care se curăță delta Dunării. Aici, un secretar al consulatului, cu numele *Putnik Bela*, multe ne-a povestit despre peirea Săcuilor. D-l *Putnik* se ocupă în mod profesional de mulți ani cu această cestiune și a trimis ministerului memorande peste memorande despre peirea Săcuilor. A fost o scenă frumoasă, când femeile maghiare din Galați au eșit spre întâmpinarea compatrioților lor.

După-ce descrie trecerea în Rusia, unde au băt și s'au sărutat cu Rușii, ér cu femeile lor au jucat ciardaș, dér cu toate acestea au fost în continuu pȳziți de poliție, care în *Batum* nu i-a lăsat să fotografieze un grup etnografic și i-a urmărit până și în baie. În *Tiflis* au fost oșpeți consulului *Puşcariu*.

Înainte de a pleca din Caucaz conținând d-l S. de a face suveniru și diferite colecții, au telegrafiat Românilor, cu oare se împretiniseră și îi înștiințară despre întorcere. Români îi așteptau pe Unguri pe teritor rusesc. În Iași îi aștepta o deputație. Din partea Românilor au fost întâmpinați și cu această ocaziune cu aceeași ospitalitate politicoasă și dragălașă, ca și la trecerea spre Caucaz. Fôrte mult li-a plăcut universitatea din Iași, aranjată întru toate conform cerințelor moderne. Fôrte frumoasă este sala bibliotecii cu părăți de marmoră și frescuri. În bibliotecă sunt 120.000 volume și 200.000 manuscrise. La colecții Români nu atribue multă importanță rarităților, ci numai valorii practice științifice. Poziția universității este de asemenea încântătoare, în mijlocul unui parc, având de jur-împrejur alee de castanii. Pe placatul federației „*Corda Fratres*“ — atârnat și aici — este desemnat un tiner maghiar, cu sabie, întindându-și drepta oșpeților veniți la Budapesta ai federațiunei internaționale. Din incidentul acestui placat, Români s'au interesat de costumul maghiar și i-au întrebât pe Unguri, unde au lăsat sabia? Ungurii însă le-au esplicat, când și la ee ocazii se pörtă sabia.

Find Români bine dispuși, li-au spus Ungurilor, că fratele renumitului vin unguresc dela *Tokaj* se face în România, la *Cotnari*. Frățietatea între cele două vinuri se ȳice, că și-ar avea originea de acolo, că regele *Sigismund* a dăruit lui *Stefan* vodă câte-va vițe de *Tokaj*, din cari s'a derivat vinul de *Cotnari*. Români au și oferit excursioniștilor vin de acesta, care însă nu se poate compara cu cel de *Tokaj* și dintre vinurile din patrie s'ar pute asemăna cu „sec“-ul din *Somlo*. Expediția noastră s'a despărțit în prietenie simpatice maghiaro-române de Români ospitalieri. Profesorul *Murgoci* i-a însoțit până la Tur

mad, unde i-au arătat lui, ca geolog, lacul „St. Ana“.

D-l Santa resumă apoi rezultatele științifice ale excursiunii, care a durat 37 zile. Ca specialitate caucasică relevă, că acolo bărbații și femeile fac băi împreună fără să aibă măcar o cămașă sau altă rufă pe ei. D. S. o explică acesta cu următoarele cuvinte: „Se vede că ei înțeleg și simt estetica de conținut moral și basată pe natură, a corpului omenesc bine dezvoltat, cum o înțelegeau și simțiau popoarele vechi clasice.“

SCIRILE DILEI.

-- 21 Iulie.

Un centenar. Eri Duminecă s'a serbat într'un cerc intim, la mănăstirea Văratec, centenarul unui monach al cărui fiu îi ilustră numele, în literatura românească: centenarul lui Nicolae Vlăduț, atât mult talentatului nostru poet. Bătrânul trăiește pe lângă o soră a sa, maică la acea mănăstire. Iși petrec amândoi ultimele zile în liniștea senină și pioasă a tihnitei mănăstiri, Văratecul. La această sărbătoare au asistat mai mulți literați de frunte ai țării.

Congres în favorul jidovilor din România. Se scrie din Paris, că jupânul Bernard Lazare face agitație pentru convocarea unui congres în favorul evreilor din România. Spre acest scop s'a adresat jupânul tuturor „somităților“ politice și literare din Franța, precum și membrilor societății „pentru drepturile omului“, cari au sprijinit campania pentru „reabilitarea“ lui Dreyfus. Se va lansa un manifest, spre a „lumina“ opinia publică francesă asupra situației jidovilor în România. Până acuma s'au declarat ca aderenți ai acestei mișcări: Trarieux, Pressensé, cunoscuții francmasoni, Jaurès, șeful socialiștilor franceși, faimosul scatolog Zola etc.

Românii ocupă teren. Nu mai pot foile maghiare de institutele noastre financiare. Aprópe în fie-care zi publică câte o jeremiadă contra „Albinei“ sau a altei bănci românești. Acum i-a venit rândul „Vlădeșei“ din Huedin, pe care o foie din Pesta o atacă foarte vehement, sub pretext, că ocupă teren pe socotéla Ungurilor.

Monument lui Tisza Kalman. Atât comitatul Bihorulului, cât și orașul Oradea-mare au hotărât încă mai de mult, ca să eternizeze memoria lui Tisza Kalman, născut în Oradea-mare și fost deputat timp de două-deci de ani al acestui oraș. Dilele aceste consiliul comunal a decis să numească o stradă sau piață după numele lui Tisza, să se pună o tablă comemorativă la casa, unde s'a născut și să i-se ridice o statuie — din subscripție publică. Suntem siguri, că în scurt timp „sdrobitorul naționalităților“ va avea statuie în capitala unui comitat în care trăiește un număr de peste 200,000 Români.

Revoluția în Macedonia. Peste o sută de Bulgari, cari veniau din Smirna și alte localități și voiau să între în Macedonia pentru a se alipi de trupele revoluționare ale colonelului Iancoff au fost arestați la Constantinopol de poliția otomană. Vice-președintele comitetului revoluționar. Tonceff, a declarat prin fișarul „Information“ că o revoluție s'a pregătit și va avea loc în Macedonia. În urma acesteia agenții diplomatice ai Austriei și Rusiei au făcut observații guvernului bulgar.

Ciuma. După Mesagerul din Odessa, s'a constatat în cursul săptămânei trecute în total cinci cazuri cu simptome de ciumă, din cari două s'au stins cu desăvârșire, celelalte s'au ameliorat. Ultimele cazuri au fost constatate cu ziua de 9 Iulie. În timpul mai recent serviciul sanitar al României a fost înștiințat oficial de izbucnirea cumei la Chișinău, în Basarabia. Se da ca sigură instituirea unei carantine la Ungheni, dată fiind frecvența relațiilor cu orașul infectat. Se dăce că populația din Iași e foarte neliniștită. Se speră

totuși că acest caz de ciumă dela Chișineu va fi împedecat de a lua proporții.

Scandalul dela Körmend. În afacerea scandalosă cu profesorul din Körmend, judecătorul de instrucție din Sabaria continuă cercetările. În ziua de 1 August a ascultat elevele, cari au făcut depoziii grave contra profesorului Mocsári, arătând și scrisorile de amor, ce li a fost adresat profesorul criminal.

Un accident al ministrului Aurelian. Eri, în 3 August diminéța ministrul român Aurelian, care se află la băile Călimănești, eșind cu familia sa la plimbare spre Căciulata, trăsura lui s'a răsturnat și ministrul și-a fracturat brațul și umărul stâng. Familia a scăpat cu spaima.

Pentru victimele din Martinica. Din Paris se anunță, că până acum s'a strins suma de 6 milioane de franci pentru familiile victimelor catastrofei din insula Martinica.

Musica comunală din Brașov va cânta astăzi Luni la orele 6 p. m. Marți, Mercuri și Joi diminéța la orele 8 pe promenada de jos. Afară de acesta musica comunală va mai cânta zilnic de la 8 1/2 séra în pavilionul dela cafeneaua „Neustädter“, ér Marți, Mercuri și Sâmbătă la orele 5 1/2 tot acolo.

De la băi. În lista Nr. 5 de la băile „Elöpatok“, ce ni-se trimite la redacție, mai vedem următoarele nume românești: Vasile Raiciu, comerciant Brăila, Teodor Mocanu, proprietar N.-Baczon, D-na Nic. Puianu, din Brașov.

Reprezentări cinematografice. La „Casa de tir“ va da în curând reprezentații cinematografice „The American Biograph Company“, care după cum spun foile străine, a ajuns să fiă admirat pentru perfecțiunea, cu care își prezintă tablourile cinematografice. La timpul său amănunte.

Ce e bun, nu e scump. Se atrage atențiunea on. public străin, că la cumpărăturile ce le face, să aibă în vedere firma M. L. Laszlo succesor Julius Popp, tîrgu Inului 29. Piața Francisc Iosif, unde se vind cu prețuri reduse toți articuli de sezon.

Planetul Mercur.

De Friedrich Rheinldt.

(Traducere autorizată.)

Urmare.

Aici stăm în fața unei probleme curioase, care însă nu este așa de grea, încât să nu se poată rezolvi, deore-ce avem de a face cu o epocă, prin care, după toate probabilitățile, au trecut toți planeteii și prin urmare și pământul nostru, și prin care érași vor trece, care epocă însă nu poște fi considerată, decât ca un stadiu de tranziție. Originar planetul Mercur, trebuie să fi avut, ca și ceilalți planeteii, o mișcare ce se învîrtia în împrejurul unei axe, ce stătea perpendicular pe planul orbitei, prin urmare o mișcare de rotațiune. Prin inclinarea crescîndă a axei trebuia, firesce, ca această mișcare să devină mai lentă și prin urmare timpul rotațiunii mai lung, și când axa a ajuns să zăcă în planul orbitei sale, au scădut total și au coincis cu timpul mișcării în orbită*). Mișcarea de rotațiune**) a trecut într'o mișcare de translațiune***) și polul, care gravita mai tare spre sóre, conduse axa în direcția curbei orbitei. Acest stadiu îl avem acuma. Planetul Mercur pare a se afla în fața unei schimbări a axei și a aștepta timpul, când mișcarea sa de trans-

*) Orbite se numesc liniile pe cari le descriu centrurile planetelor în mișcarea lor împrejurul sórelui. — Trad.

**) Mișcare de rotațiune este mișcarea pe care o face un corp împrejurul unei linii fixe, închipuită că trece prin centrul lui (axă). — Trad.

***) Mișcare de translațiune este mișcarea pe care un corp o face împrejurul altuia. (Mișcarea pe care o face luna împrejurul pământului se numește mișcare de revoluțiune a lunii séu revoluțiune siderală). -- Trad.

lațiune ce se face actualmente în direcția axei celei vechi va trece din nou într'o mișcare de rotațiune, care trebuie să se facă împrejurul unei axe, ce stă perpendicular pe cea veche și prin urmare și pe planul curbei. Deja acuma par a-se observa începuturile acestei schimbări. Aci se înclină una, aci cealaltă lature a jumătății nocturne a lui Mercur spre sóre, așa, că în realitate mai bine de 3/5 din suprafața sa întră în cursul unui an mercurian în sfera luminei sórelui. Partea adversă însă, cu cât se va răci mai tare, cu atât mai energic va gravita spre sóre, din care trebuie să rezulte în cele din urmă o mișcare de rotațiune. Noi credem cu siguranță posibilitatea unei schimbări de axe a planetelor, schimbare săvîrșită în felul acesta séu într'un fel analog și ne și pronunțăm această credință fără încunjur. În ori-ce caz însă știința exactă este chemată a crea în această cestiune o teorie conformă cu legile invariabile ale mișcării centrale.

Mercur este cel mai mic dintre planeteii. Diametrul lui este de 4816 kilometri, mai mare prin urmare decât diametrul lunii. Acestui diametru îi corespunde o suprafață, care este aprópe așa de mare cât Asia și Africa, împreună cu insulele aparținătoare, un corp destul de considerabil, decât îl comparăm cu cel mai mare dintre planeteii, adică cu Ceres, a cărui suprafață abia face atâta cât face a șésea parte din Europa.

Pe laturea luminată de sóre, Schiaparelli a observat nisece dungă subțiri de umbră. Acestea au diferite direcții, și în împrejurări favorabile, ni-se prezintă roșii închise deosebindu-se numai puțin de coloréa universală a planetelor, care de obicei este rosa cu nuanță arămie.

De aici se poște trage concluzia, că pe Mercur este apă și uscat și deore-ce părțile mai întunecate prezintă o suprafață mai mică decât cele luminoase, probabil, că uscatul este în preponderanță. De asemenea se presupune, că planetul Mercur posedă și o atmosferă, care numai arare-ori este tulburată de nisece dungă subțiri de cétă, deore-ce părțile vizibile ale suprafeței ne prezintă în esență același tablou. Peste tot Mercur ne reamintesc planetul vecin Marte, a cărei suprafață o cunoșcem bine. În tot cazul Mercur trebuie să se afle într'un stadiu mai înaintat al răcirii, decât pământul, deore-ce este mult mai mic. Căci conținutul séu nu face decât a două-decea parte a pământului nostru. Tot-odată densitatea lui este mai neînsemnată, adică 4.85 din densitatea apei, pe când a pământului este 5.34; el este prin urmare cam de două-deci și cinci de ori mai ușor. Un chilogram nu cântărește acolo, decât a treia parte dintr'un chilogram.

(Va urma.)

Producțiuni și petreceri.

Comitetul parochial din Șoimuș invită la serbarea hramului bisericeii (Prasnie), împreună cu sfințirea noului cimitir „Pomenirea“ a capetelor ridicate în frontul bisericeii, pe ziua de Duminecă, 10 August 1902. Cu această ocaziune se va da și un bal în sala școlii confesionale, precum și o petrecere pentru popor în casa de sub numărul 10 din strada principală. Prețul de intrare: de persoană 2 cor. în familie I cor. 60 bani, pentru popor la petrecerea populară de persoană: 20 bani. Venitul net e destinat pentru biserica din Șoimuș. Contribuțiile se vor publica prin ziare. **Comitetul aranjator** NB. Ospetii trebuie să se îngrijescă singuri de mîncăruri. De beuturi bune și ieftine se va îngriji comitetul.

Programul festivităților. 1) La 9 ore a. m. se va începe serviciul divin, la care va celebra domnul Gerasim Domide, protopopul Bistriței, asistat de mai mulți preoți. Cîntările le va executa corul sub conducerea învățătorului Vasile Baciu. 2) Sfințirea răstignirii din capela ridicată în frontul bisericeii la stînga. Această răstignire e făcută întocmai după răstignirea

afătoare la biserica sfântului mormént din Ierusalim și e lucrată cu multă artă. Pe postament se află un automat de ilustrate conținînd iconițe religioase și texturi din sfânta scriptură à 10 bani una. Profitul curat ce rezultă din vîndarea ilustratelor e destinat pentru sf. liturghii. 2) Sfințirea icónei Madona de Lourdes, a grotei aședată în capela din frontul bisericeii la stînga și a apei procurată din isvorul grației dela Lourdes. 4) Procesiune la cimitirul „Pomenirea“ și sfințirea aceluia. 5) Masă comună în grădina din fața bisericeii. 6) Teatru, tot acolo. 7) Bal. 8) Petrecere populară.

ULTIME SCIRI.

Sibiu, 4 August. Astăzi a fost alegerea pentru scaunul de deputat din Cristian, devenit vacant, în urma morții lui Schwicker. Românii, deși au majoritate absolută în acest cerc, au rămas credincioși politicei de până acuma și nu s'au prezentat la urnă. În urma acesta candidatul partidului popular săsesc, Dr. Wilhelm Gresskowitz fú ales cu aclamațiune.

POSTA REDACȚIUNELI.

? — Făgăraș. Necunoscutul cu ilustrata ci-frată neînțeleasă, de la 2 August, este rugat a scrie ca să-l înțeleagă și alți muritori

Sosiți în Brașov.

Pe ziua de 2 August 1902.

H. Pomul verde: Kaufmann, comerciant. Dirste; Wolf, voiajor, Sibiu; Gologan, comerciant. Ploiesci; Mitul-scu, comerciant, Călărași; Stiehler, farmacist, Galați; Lazar, comerciant, Appel, funcționar, Carissy, inginer, Scheller, funcționar, Breitenr, șef de atelier, Bleimaier, inginer, Hehne, inginer, Bucuresti

H. Europa: Dimitrescu G. farmacist Dimitrescu E. avocat, Câmpu-lung; maior Negreanu. Constanța; Fisler, comerciant. Bucuresti; Caldenweyer, comerciant, Barmen; Györi, Schönauer voiajor, Viena; Dr. Miron E. Cristea. Vartares, căpitan de honveți, Sibiu Dr. Armann, avocat, Beicherec.

H. Orient: Pascu, Maican, Flamer funcționari, Bucuresti; Georgescu, fotograf, Sibiu

H. Grand: Rosenstein, comerciant. Dimitrescu, inspector, D-na Goldenberg, Bucuresti; Artăreanu, inspector, Predeal; Stupjan, avocat, Cs.-Sereda; Bánky, inliner șef, Budapesta.

„ALBINA“ Institut de credit și de economii Filiala Brașov.

Conspectul operațiilor în luna lui Iulie 1902

Intrate:

Numărare cu 1 Iulie 1902	cor.	31,528-44
Depuneri spre fructificare	"	268,737-13
Cambii rescumpărate	"	294,723-91
Conturi curente	"	18,432-64
Imprumuturi pe efecte și alte imprumuturi	"	22,166-1
Imprumuturi pe produse	"	1,150-—
Monetă	"	2,125-52
Comisiuni, cupóne și efecte	"	37,187-47
Bănel	"	89,497-13
Interese și provisiuni	"	21,119-62
Diverse	"	133,186-82
	cor.	919,854-68

Eșite:

Depuneri spre fructificare	cor.	202,037-19
Cambii escomptate	"	317,738-42
Conto curent	"	90,289-48
Imprumuturi pe efecte și alte imprumuturi	"	17,167-—
Imprumuturi pe produse	"	100.
Monetă	"	5,859-54
Comisiuni, cupóne și efecte	"	38,089-04
Interese și provisiuni	"	639-01
Sese și salare	"	4,642-52
Bănel	"	105,771-05
Diverse	"	75,322-85
Numărare cu 31 Iulie 1902	"	62,198-58
	cor.	919,854-68

N. P. Petrescu m. r. C. Aisér m. p.
dirigent. cassar.
Iosif Oncioiu m. p.
contabil

Proprietar: Dr. Aurel Mureșianu.
Redactor responsabil: Traian H. Pop.

DOCTORUL
ALEXANDRU de VAIDA-VOEVOD
specialist pentru bóle interne
CARLSBAD,
Alte Wiese, „Blauer Schlüssel“.

